

Til slut skal oversætteren komplimenteres for, at han i et tillæg har bragt en oversættelse af Jens Blochs brev til rektor Peder Hegelund, der supplerer »krønikens« skildring af reformationen i Viborg. Bogen slutter med et person- og stedregister, der forøger bogens nytte som en lettilgængelig kilde »udgave«.

JAN PINBORG

WALTER PETRY: Irrwege Europas 1519–1648. Göttingen, Musterschmidt-Verlag, 1967. 368 s. 35 DM.

På bogens smudsomslag rejses spørgsmålet om en objektiv historieskrivning er mulig, og svaret er kategorisk: Hier kann man nur antworten »Nein«!

I fuld overensstemmelse hermed er bogen da også yderst subjektiv. Forfatteren, der er civilingeniør, erklærer, at målet med hans værk er, at man skal lære af fortidens Irrwege. Det fremgår ikke helt klart, hvad det er, man skal lære, udover at man skal undgå en gentagelse af Hitler tidens tragedier. Man kunne så have ventet, at han ville analysere Tysklands historie 1933–45 for deraf at uddrage en lære for fremtiden, men i stedet har han valgt at beskrive Europas historie fra Karl 5.s valg til tysk kejser til Den westfalske Fred. I forordet bekendtgør Walter Petry, at bogen er et forsøg på at se fortiden ud fra nutidens synsfelt og at fremstille forbindelserne mellem historie og politik. Det vigtigste middel, han benytter til dette store mål, er at drage en lang række paralleller mellem begivenheder og personer i det 16. og 17. årh. og nutiden. Disse sammenligninger bliver ofte noget groteske, som når han sammenligner Filip 2. i Escorial med Hitler i Führerhauptquartier.

Men bortset fra disse spredte moraliserende bemærkninger er bogens opbygning meget traditionel. Den politiske historie og især Tysklands historie dominerer ganske, hvorimod behandlingen af den økonomiske udvikling indskrænker sig til nogle spredte bemærkninger om prisrevolutionen og spekulationen i tulipanløg i Holland i 1640'erne (s. 49–50).

I fremstillingen er Spanien skurken og England helten, og der spares ikke på de stærke farver. Efter forfatterens mening sker den største fejltagelse i perioden i 1519, da man vælger spanieren Karl 5. til tysk kejser. Dermed skabes nemlig begyndelsen til det tysk-franske Erbfeindschaft, som uddybes i den kommende tid, da Tyskland knytter sine interesser fuldstændig til Spaniens. Og dette Spanien præges af, at dets konger nedstammer fra Johanna den Vanvittige, hvorfor »nur der geschulte Psychiater die spanische Geschichte jener Zeit deuten kann« (s. 185). Om Maria den Blodiges fremfærd mod kætterne hedder det: »Hier sprach unbedingt das spanisch-habsburgische Blut aus ihr« (s. 178), ja Habsburgernes bekæmpelse af kættere siges direkte at have været forbilledet for Hitlers Blutherrschaft (s. 179). Forfatteren tillægger dog også det spanske blod andre egenskaber, i hvert fald forklarer han det faktum, at der ikke kom større reformatoriske bevægelser i Sydeuropa med: »Anscheinend eignete diesen Völkern nicht der schwerblütige Ernst, der sich mit solchen jenseitigen Fragen selbstverantwortlich beschäftigte« (s. 234).

Østeuropa behandles kun ud fra de religiøse aspekter og Norden kun perifert.

Men når det sker, får man imidlertid også mange interessante oplysninger: Sundtolden indførtes under den nordiske syvårskrig, Polen erobrede Øsel 1583 (s. 260), 1629 landede englænderne på Sild og erobrede Tønder (s. 300, der var tale om nogle engelske lejetropper i Christian 4.s tjeneste), ved freden i Brömsebro afstod Danmark områderne på den skandinaviske halvø (s. 354), 1625 ophævedes i Sverige adelens skattefrihed (s. 317), og bombastisk erklæres det, at uanset hvilke motiver man gennem tiden har tillagt ham, så kæmpede Gustav Adolf i virkeligheden for »die Freiheit der Welt« (s. 318).

Bogen er absolut interessant læsning som et eksempel på en form for historisk skrivning, som man troede var uddød i slutningen af forrige århundrede.

KARL-ERIK FRANDSEN

WALTHER KIRCHNER: *Commercial Relations between Russia and Europe 1400 to 1800. Collected Essays.* Indiana University Publications. Russian and East European Series. Volume 33. Bloomington, Indiana University Press, 1966. x + 332 s. Kort. § 5.

Den amerikanske Ruslandsspecialist Walther Kirchner genudgiver i denne bog tolv af sine artikler om de økonomiske relationer mellem Rusland og Vesteuropa. Af bogens brede titel kunne man fristes til at tro, at de tolv artikler tilsammen gav et overblik over handelsforbindelserne mellem Rusland og Vesteuropa 1400–1800. Men det er ikke tilfældet. De første seks artikler behandler især forhold fra det 16. årh., de sidste seks især det 18. årh. I flæng kan nævnes artikler om Rusland og Europa i reformationstiden, Narvas betydning i det 16. årh., fransk-russiske økonomiske forbindelser i det 16. og det 18. årh., emigration til Rusland m. v.

Af særlig interesse for dansk historie er en artikel med titlen: *A Milestone in European History: The Danish-Russian Treaty of 1562*. Igen forekommer det mig, at der er meget lidt overensstemmelse mellem titel og indhold. Alle – også Kirchner – er enige om, at traktatens bestemmelser ikke danner nogen milepæl i europæisk historie. Dens betydning ligger efter Kirchners mening i et andet forhold: Det skulle være første gang, at en vestlig magt (tilmed »one of the proudest«) underskrev en traktat med Rusland, baseret på »complete equality«. Kirchner mener, at Rusland derved var blevet medlem af de europæiske nationers familie.

For at bevise at 1562-traktaten skulle være så »outstanding«, burde Kirchner imidlertid have gennemgået alle tidligere traktater mellem Rusland og Vesteuropa, og ved midten af det 16. årh. var der allerede adskillige. Kun derigennem kunne han have bevist sit synspunkt, og ikke ved – som tilfældet er – at referere de forhandlinger, som førte frem til traktatens underskrivelse. I sig selv er Kirchners synspunkt næppe heller holdbart. En undersøgelse af to tidligere dansk-russiske traktater – den første fra 1493, publiceret i Ščerbačev: *Kopengagenskie Akty* (1915) s. 2–4, en anden fra 1516, publiceret i Ščerbačev: *Ruskie Akty Kopengagenskago Gosudarstvennago Archiva* (1897) spalte 17–22 – viser, at allerede disse to traktater bygger på fuldstændig gensidighed og lighed.